
Meddelandeblad

Mottagare:
Vårdgivare
Landsting
Hälso- och sjukvårdspersonal
Tandvårdspersonal

Nr 14/2012
December 2012

Nya föreskrifter om tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning

Från och med den 1 januari 2013 gäller Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:17) om tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. De nya föreskrifterna ska tillämpas vid bedömningen av om en person har stora behov av tandvård på grund av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning och därmed ska kunna få tandvård som omfattas av bestämmelserna om avgifter i den öppna vården, även kallad tandvård till hälso- och sjukvårdsavgift.

Detta meddelandeblad syftar till att informera om de nya föreskrifterna och besvara några av de frågor som kan uppkomma, till exempel:

- Varför ger Socialstyrelsen ut nya föreskrifter?
- Hur ska läkarintyget skrivas?
- Vad innebär bedömning av funktionstillstånd?
- Vad innebär en sällsynt diagnos?
- Vad menas med orofaciala symtom?
- Vilka tandvårdsåtgärder ingår i tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning?
- Vem gör vad?

Bakgrund

Landstingen ska se till att erbjuda tandvård till patientgrupper med särskilda behov av stöd. Till dessa grupper hör bl.a. personer som har rätt till s.k. nödvändig tandvård och personer som har behov av särskilda tandvårdsinsatser som ett led i en sjukdomsbehandling under en begränsad tid.¹

¹ Se 8 § och 8 a § tandvårdslagen (1985:125)

För denna tandvård gäller bestämmelserna om avgifter i den öppna vården enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Denna tandvård brukar även kallas tandvård till hälso- och sjukvårdsavgift.

Från och med den 1 januari 2013 ska landstingen även erbjuda tandvård till dem som har stora behov av tandvård på grund av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Patienter med vissa långvariga sjukdomar eller funktionsnedsättningar har ofta behov av regelbunden och kostsam tandvård. Syftet med det nya stödet är att det inte ska uppstå nämnvärda ekonomiska hinder för dessa patienter att erhålla den tandvård som de har behov av².

Med anledning av detta nya tandvårdsstöd har Socialstyrelsen meddelat föreskrifter som (i) avgränsar de sjukdomar och funktionsnedsättningar som omfattas av stödet, (ii) beskriver vilka underlag som krävs vid bedömning av rätten till tandvårdsstödet och (iii) innehåller det läkarintyg som ska användas som underlag vid bedömningen av rätten till stödet.

Särskilt tandvårdsbidrag

För de personer som har sådana sjukdomar och funktionsnedsättningar som medför en risk för försämrad tandhälsa och som kan leda till ett ökade behov av förebyggande tandvård finns det ett särskilt tandvårdsbidrag som administreras av Försäkringskassan.

Lag, förordning och föreskrift

Tandvård till dem som har stora behov av tandvård på grund av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning regleras i tandvårdslagen (1985:125) och tandvårdsförordningen (1998:1338).

Socialstyrelsens föreskrifter kompletterar bestämmelserna i lagen och förordningen. Föreskrifterna är bindande.

Sjukdomar och funktionsnedsättningar som omfattas

I 3 a § tandvårdsförordningen (1998:1338) anges att med tandvård för personer som har stora behov av tandvård på grund av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning enligt 8 a § tandvårdslagen avses tandvårdsbehandling på patienter som har stora svårigheter att sköta sin munhygien eller genomgå tandvårdsbehandling på grund av

- svår psykisk funktionsnedsättning,
- Parkinsons sjukdom,
- multipel skleros,
- cerebral pares,
- reumatoid artrit,
- systemisk lupus erythematosus,
- sklerodermi,
- amyotrofisk lateralskleros,
- orofacial funktionsnedsättning, eller
- symtom som kvarstår sex månader efter det att personen har fått hjärninfarkt eller hjärnblödning (stroke).

² Prop. 2011/12:7 Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar, sid. 49

Med sådan tandvård avses även tandvårdsbehandling på personer som på grund av en sällsynt diagnos har

- stora svårigheter att sköta sin munhygien,
- stora svårigheter att genomgå tandvårdsbehandling eller
- orofaciala symtom.

Läkarintyg

Blanketten

Enligt föreskrifterna ska de sjukdomar och funktionsnedsättningar som omfattas av tandvårdsstödet styrkas genom ett läkarintyg. Intyget finns som en bilaga till föreskrifterna. Blanketten kan också laddas ned på socialstyrelsen.se.

Personer med diagnosen amyotrofisk lateralskleros (ALS) och personer med en sällsynt diagnos kombinerad med orofaciala symtom kan dock använda en annan blankett för att styrka sjukdomen. Detta gäller under förutsättning att blanketten är fastställd av Socialstyrelsen eller Försäkringskassan.

Det krävs inte att läkaren som utfärdar läkarintyget har specialistkompetens. I Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:29) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården m.m. finns bestämmelser om hälso- och sjukvårdens skyldigheter vid utfärdande av intyg.

Om en vårdgivare hanterar läkarintyg elektroniskt och använder sig av öppna nät ska vårdgivaren följa 2 kap. 5 § Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:14) om informationshandling och journalföring i hälso- och sjukvården.

Läkaren intygar

Genom läkarintyget intygar utfärdande läkare att patienten har någon av de långvariga sjukdomar eller funktionsnedsättningar som kan berättiga till tandvårdsstödet. Läkaren intygar även att patienten, efter en bedömning av relevanta funktionstillstånd (se avsnitt om Bedömning av funktionstillstånd nedan), har stora svårigheter att sköta sin munhygien eller att genomgå tandvårdsbehandling.

Av intyget ska det även framgå att läkaren bedömt varje funktionstillstånd för den aktuella sjukdomen eller funktionsnedsättningen, genom att ett ja eller nej markeras för respektive funktionstillstånd.

Bedömning av funktionstillstånd

ICF

För att avgöra om en person är berättigad till tandvård på grund av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning enligt dessa regler behövs en bedömning av personens funktionsförmåga avseende att sköta sin munhygien eller genomgå tandvårdsbehandling. Vid bedömningen används Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder

och hälsa, den svenska versionen av International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)³.

ICF är ett standardiserat verktyg inom WHO:s internationella system för klassifikationer av olika aspekter av hälsa. ICF används för att klassificera funktionstillstånd och funktionshinder som har samband med hälsoförhållanden. Det används bland annat som ett kliniskt verktyg vid bedömning av behov, vid koppling av behandlingar till specifika tillstånd, vid arbetsbedömningar, rehabilitering, habilitering och utvärdering av resultat.

ICF används redan idag inom hälso- och sjukvården vid olika former av bedömningar av funktionstillstånd som exempelvis vid bedömning av medicinska förutsättningar för arbete i Försäkringskassans läkarintyg. ICF erbjuder ett gemensamt språk som kan förstås av olika yrkeskategorier och i olika verksamhetsområden. Det kan gälla arbetsterapeuter som kan ge underlag till intygen, läkare som skriver intygen och tandläkare/bedömningstandläkare som ska tolka intygen.

Bedömning

För att en persons funktionstillstånd ska anses leda till stora svårigheter att sköta sin munhygien eller genomgå tandvårdsbehandling ska han eller hon ha en *svår till fullständig* funktionsnedsättning, strukturavvikelse eller aktivitetsbegränsning i relevanta funktionstillstånd. Med *funktionsnedsättning* avses nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Med *strukturavvikelse* avses en förlust eller avvikelse i kroppsstruktur. Med *aktivitetsbegränsning* avses här svårigheter som en person kan ha vid genomförande av aktiviteter i sin aktuella miljö och utan assistans.

Urvalet av funktionstillstånd för varje sjukdom eller funktionsnedsättning baseras på symtom för respektive sjukdom eller funktionsnedsättning som har samband med om personen har stora svårigheter att sköta munhygien eller att genomgå tandvårdsbehandling. Enbart funktionstillstånd som har samband med om personen har stora svårigheter att sköta munhygien och att genomgå tandvårdsbehandling är listade i läkarintyget.

Benämningen av varje funktionstillstånd utgår från ICF:s standardiserade språk med vissa anpassningar för att öka förståelsen av vad som ska bedömas. De tillhörande ICF-koderna refererar till den fullständiga klassifikationen som kan ge ytterligare vägledning.

De svårigheter som en person har avseende kroppsfunktioner, kroppsstrukturer och aktiviteter bedöms enligt samma begreppssystem och samma skala för att ge förutsättningar för en likvärdig bedömning över landet.

Denna bedömning av funktionstillstånd ska göras för varje sjukdom och funktionsnedsättning som berättigar till tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning med undantag för diagnoserna amyotrofisk lateralskleros (ALS) och sällsynt diagnos med orofaciala symptom.

För ALS motiveras undantaget av sjukdomens progressiva förlopp. För sällsynt diagnos med orofaciala symptom finns inget författningsreglerat samband med nedsatt förmåga att sköta munhygien och genomgå tandvårdsbehandling⁴.

ICF innehåller allt inom sin domän och är stabil över tid. Vid eventuella framtida behov av ändrade eller nya grupper av sjukdomar och funktionsnedsättningar finns det därför möjlighet att lägga till relevanta funktionstillstånd från klassifikationen.

³ Socialstyrelsen. Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. Svensk version av WHO: International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF), 2001.

⁴ Se 3 a § andra stycket 3 tandvårdsförordningen (1998:1338)

Sällsynt diagnos

Beskrivning av sällsynt diagnos

I det nya tandvårdsstödet ingår tandvårdsbehandling på personer som på grund av en sällsynt diagnos har stora svårigheter att sköta sin munhygien, stora svårigheter att genomgå tandvårdsbehandling eller har orofaciala symptom. I Socialstyrelsens föreskrifter beskrivs en sällsynt diagnos som en diagnos som finns hos högst 100 personer per miljon invånare och som leder till omfattande funktionsnedsättning.

I Socialstyrelsens kunskapsdatabas⁵ om ovanliga diagnoser finns mer information i ämnet. Informationen i databasen riktar sig till såväl personal inom vård och omsorg som till personer utan medicinsk utbildning. Det bör dock påpekas att den förteckning över cirka 300 ovanliga diagnoser som finns i kunskapsdatabasen inte är heltäckande. Eftersom nya ovanliga diagnoser tillkommer kontinuerligt ska listan tjäna som en exempellista över tänkbara diagnoser som kan omfattas av det nya tandvårdsstödet. Inom EU används avgränsningen upp till 500 personer per miljon invånare, men denna avgränsning inte tillämpas i Sverige⁶.

Sällsynt diagnos med orofaciala symtom

För personer med en sällsynt diagnos med orofaciala symtom behövs ingen bedömning av förmågan att sköta munhygien eller genomgå tandvårdsbehandling. För dessa patienter ska enbart den sällsynta diagnosen och de orofaciala symtomen anges och intygas. Exempel på orofaciala symtom är tal-, ät-, sväljsvårigheter eller nedsatt salivkontroll. Bakomliggande orsaker kan vara muskeldysfunktion eller strukturella avvikelser och missbildningar som inbegriper munhålan.

Tandvårdsåtgärder

Den tandvård som bör omfattas av stödet bör främst syfta till att hålla munnen infektionsfri. Detta kan vara tandvård i form av undersökningar, riskbedömningar, hälsofrämjande åtgärder, sjukdomsförebyggande åtgärder, kirurgiska åtgärder, rotbehandlingar, bettfysiologiska åtgärder och reparativa åtgärder.⁷

Tandvård med fastsittande protetik omfattas inte⁸. Fastsittande protetik kan dock utföras inom ramen för det statliga tandvårdsstödet.

Förutom de åtgärder som framgår av Tandvårds- och läkemedelsverkets föreskrifter om statligt tandvårdsstöd kan det för patienter med oralmotorisk funktionsnedsättning även vara aktuellt med åtgärden oralmotorisk träning.

Bestämmelserna i 10 § tandvårdsförordningen om förhandsprövning gäller för tandvård till personer som har stora behov av tandvård på grund av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning.

Vem gör vad

Det är läkaren som genom läkarintyget intygar att patienten har en sjukdom eller funktionsnedsättning som kan ge rätt till tandvårdsstödet samt gör en bedömning av om pati-

⁵ <http://www.socialstyrelsen.se/ovanligadiagnoser/omdatabasen>

⁶ http://ec.europa.eu/health/rare_diseases/policy/index_en.htm

⁷ Prop. 2011/12:7 Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar, s. 49

⁸ 3 a § tredje stycket tandvårdsförordningen (1998:1338)

entens funktionstillstånd leder till stora svåra svårigheter att sköta munhygien eller genomgå tandvårdsbehandling.

Såväl hälso- och sjukvården som tandvården bör upplysa de patienter som har någon av de sjukdomar eller funktionsnedsättningar som omfattas av stödet, om att de kan ha rätt till tandvård till hälso- och sjukvårdsavgift.

Innan en tandvårdsbehandling enligt 3 a § tandvårdsförordningen påbörjas ska landstinget pröva ett behandlingsförslag från vårdgivaren. Ett landsting kan även besluta om att förhandsprövning inte krävs för vissa typer av behandlingar.⁹

Mer information

För ytterligare information hänvisas till respektive landsting eller region.

⁹ 10 § tandvårdsförordningen (1998:1338)

Denna information (art nr 2012-12-36) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsen,
www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även laddas ner från www.socialstyrelsen.se
